

ΘΕΑΤΡΟΚΡΙΤΙΚΗ

«Τρωάδες» από το ΘεατροΚίνηση

(χορόδραμα βασισμένο

στο ομώνυμο έργο του Ευριπίδη)

Αποσπάσματα σε μετάφραση: Κωστής Κολώτας

Μουσική: Γιάννης Μεταλλινός

Σκηνοθεσία: Ισίδωρος Σιδέρης

Χορογραφία: Ισίδωρος Σιδέρης, Κυριάκος Κοσμίδης

Παίζουν: Μάγδα Ρόιμπα-Γεροσιδέρη, Στράτος Παπανούσης, Τζένη Δριβάλα, Κυριάκος Κοσμίδης, Φιλαρέτη Κομνηνού, Αγγελική Βαενά κ.ά.

ΚΑΘΕ ΕΡΓΟ τέχνης μιλάει μια συγκεκριμένη γλώσσα - πλαστική, χρωματική, ποιητική, νοηματική. Η «μετάφραση» ενός έργου τέχνης από τη μια «γλώσσα» στην άλλη είναι πάντα ενδιαφέρον και ριψοκίνδυνο πείραμα. Οι απώλειες και οι αλλιώσεις είναι αναμενόμενες, φτάνει να μην αγγίζουν την απόλυτη ουσία του έργου, την εσωτερική του ταυτότητα. Το θέμα είναι γόνιμο για διαλογισμό και συζήτηση πάνω στη θεωρία της τέχνης και ειδικά σ' ό,τι αφορά την πάντα συναρπαστική σχέση μεταξύ του πλούτου των ιδεών, ευνοιών, νοημάτων, αξιών και της εξωτερικής του έκφρασης, της αισθητικής του φόρμας. Οποιος αποπειράται το «μεταγλωττισμό» ενός έργου τέχνης, την αλλαγή της φόρμας, τη χρήση διαφορετικών από τα πρωτότυπα εκφραστικών μέσων, πρέπει πρώτ' απ' όλα να ορίσει για τον εαυτό του εκείνο το συνθετικό μέρος του έργου που πρέπει να παραμείνει αυστηρά αναλλοίωτο, εκείνο το κέντρο του περιεχομένου που θα διαφυλαχθεί αποκτώντας νέα εκφραστική μορφή.

Ο πρόλογός μου σκοπό έχει να θέσει κάποια θεωρητική βάση στην αναφορά για την παράσταση «Τρωάδες» από την ομάδα ΘεατροΚίνηση. Οι δημιουργοί της παράστασης δηλώνουν το είδος της ως «χορόδραμα, βασισμένο στο ομώνυμο έργο του Ευριπίδη».

Οι «Τρωάδες» έχουν ξεχωριστή θέση στο αρχαίο δράμα. Αποτελούν ένα από τα πιο συχνοανεβαζόμενα έργα τελευταία. Και η αρχέτυπη μήτρα του έργου παράγει πολλές γνήσια σύγχρονες παραστάσεις με ιδιαίτερη συναισθηματική φόρτιση και μεγάλη ψυχική ανταπόκριση από το κοινό. Αυτό οφείλεται στο μύθο (οι τύχες των γυναικών της Τροίας μετά από την ήττα και την καταστροφή της πόλης) και στο ύφος του ποιητή του (η παθιασμένη συμπόνια προς τα θύματα του πολέμου και η έντονη διαμαρτυρία ενάντια στην άπονη αδικία των νικητών). Δυστυχώς, πολλές σύγχρονες καταστάσεις ομοιάζουν του μύθου της τραγωδίας και πολύς κόσμος μπορεί να ταυτιστεί με τις «Τρωάδες» ηρωίδες του έργου και από τα εθνικά του ερείπια να ταυτίσει τους θύτες του με τους άπονους και αυθαίρετους Έλληνες του έργου.

Οι «Τρωάδες», όπως φαίνεται, προσφέρονται ιδιαίτερα και για μεταφορά σε άλλον εκφραστικό τρόπο, ακριβώς επειδή η εσωτερική τους ουσία, το κεντρικό μήνυμα του έργου εντοπίζονται εύκολα και επιτρέπουν απόδοση με διαφορετική γλώσσα τέχνης. Το ιδεο-συναισθηματικό κέντρο του κόσμου έχει τέτοιο πανανθρώπινο χαρακτήρα που αντέχει την αφαίρεση του ευριπίδειου λόγου και τη μετάδοσή του στη γενικευμένη χορογραφική και μουσική έκφραση.

Αλλά η παράσταση του ΘεατροΚίνηση δεν εννοεί μια «γλώσσα» ανάδοχο για την αναγέννηση των «Τρωάδων». Δεν μετατρέπει το έργο σε καθαρό μπαλέτο, όπως π.χ. έκανε με την «Αντιγόνη» η ρωσική ομάδα Fvette που είδαμε στο Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος στην Πάφο. Προτείνει μια μικτή γλώσσα από μουσική, τραγούδι, χορό και λόγο. Βασίζει το πείραμά της στην εκ γενετής σύνθετη μορφή της αρχαίας τραγωδίας, όπου το μέλος, η όρχηση και ο λόγος αναμειγνύονταν σε συγκεκριμένες δόσεις και συνδυασμούς. Αλλά αυτό ακριβώς κάνει το βαθμό δυσκολίας σε χορό, όπερα, μοντέρνα εκδοχή δραματικού θεάτρου κ.λπ. Δεν φτάνει να χρησιμοποιείς τα ίδια συνθετικά υλικά, σημασία έχουν οι σωστές αναλογίες. Στην παράσταση της «ΘεατροΚίνησης» η ελλειπτική χρήση του κειμένου, αλλά κυρίως η αδύναμη απόδοσή του από συντελεστές που ήταν επαγγελματίες του χορού, αλλά ερασιτέχνες του λόγου, δεν μπορούσε να μην υπονομεύσει καλλιτεχνικά το σύνολο. Ακόμη και η Ανδρομάχη της Φιλαρέτης Κομνηνού δεν ακούστηκε ως τραγικός μονόλογος επειδή ήταν εκτός του στοιχείου της, απλώς μια παρένθεση και όχι μια ισότιμη δύναμη στην παράσταση.

Από τις ισχυρές προτάσεις της παράστασης ήταν η διπλή μορφή της Κασσάνδρας όπου το τραγούδι της Τζένης Δριβάλα και ο χορός του Κυριάκου Κοσμίδη συμβόλιζαν τη θεοληψία της θνητής προφήτισσας. Αλλά αυτός ο διαχωρισμός λειτουργιών μεταξύ των συντελεστών στο καλύτερο κομμάτι της παράστασης (ένας χορεύει, άλλος τραγουδά) ακριβώς αποδεικνύει ότι στις περιπτώσεις του μη διαχωρισμού (Εκάβη της Μάγδας Ρόιμπα-Γεροσιδέρη, Ταλθύβιος του Στράτου Παπανούση) το αποτέλεσμα μειώνεται αισθητικά και βρίσκεται όχι στην κορυφή της διασταύρωσης των τεχνών, όπως ήταν το ζητούμενο της παράστασης, αλλά κάπου μεταξύ τους.

Η ενδιαφέρουσα χορογραφία των Ισίδωρου Σιδέρη - Κυριάκου Κοσμίδη (μαζικές σκηνές του χορού, Κασσάνδρα Β, Μενέλαος - Ελένη) μιλούσε υπέρ της επιλογής μιας γλώσσας-ανάδοχου παρά του πιο επικίνδυνου, όπως αποδείχτηκε, πειράματος με τη μίξη διαφόρων συνθετικών στοιχείων.